

Brüsszel, 2015.5.13.
COM(2015) 198 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

A 25. cikk szerinti jelentés az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az európai szabványosításról szóló 1025/2012/EU rendelet 10. cikke által bevezetett eljárásoknak a szabványosítási kérelmek kiadására gyakorolt hatásáról

1. BEVEZETÉS

Az európai szabványosításról szóló 1052/2012/EU rendelet (a továbbiakban: szabványosítási rendelet)¹ 25. cikke így fogalmaz:

A Bizottság 2015. január 2-ig értékeli az e rendelet 10. cikke által létrehozott eljárás hatásait a szabványosítási kérelmek kiadására vonatkozó időkeretre. A Bizottság a következtetéseket jelentés formájában nyújtja be az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak. Adott esetben a jelentést a rendelet módosítására irányuló jogalkotási javaslat kíséri.

E dokumentum a 25. cikk céljaira készült jelentés.

2. AZ UNIÓS JOGSZABÁLYOKAT ÉS POLITIKÁKAT TÁMOGATÓ EURÓPAI SZABVÁNYOK ÉS SZABVÁNY JELLEGŰ DOKUMENTUMOK

2.1. Európai szabványügyi szervezetek

A nyolcvanas évek óta az európai szabványügyi szervezetek fontos és széles körben elismert szerepet töltenek be az EU-/EFTA-országok nemzeti szabványainak harmonizálásában és az egységes piac megteremtésének elősegítésében. Elismertségük első alkalommal a 83/189/EGK irányelvvel², majd az 1984-ben aláírt és 2003-ban felülvizsgált, az európai szabványügyi szervezetek és a Bizottság közötti együttműködés általános útmutatójával³ nyert megerősítést.

A szabványosítási rendelet a következő szervezeteket ismeri el európai szabványügyi szervezetként: Európai Szabványügyi Bizottság (CEN), Európai Elektrotechnikai Szabványügyi Bizottság (CENELEC), Európai Távközlési Szabványügyi Intézet (ETSI). E szervezetek önkéntes alapon európai szabványokat és szabvány jellegű dokumentumokat fogadnak el olyan önkéntes műszaki vagy minőségi előírások meghatározása céljából, amelyek jelenlegi vagy jövőbeli termékek, gyártási folyamatok vagy szolgáltatások megfelelését biztosíthatják.

Az európai szabványosítási rendszer fontos eleme, hogy a Bizottság felkérheti az európai szabványügyi szervezeteket, hogy az uniós jogszabályokat és politikákat támogató termékek vagy szolgáltatások vonatkozásában európai szabványt vagy szabvány jellegű dokumentumot dolgozzanak ki. Ennek jogalapja régebben a 98/34/EK irányelv és az európai szabványügyi szervezetek együttműködési útmutatója volt, ma már a szabványosítási rendelet az. Az európai szabványok vagy szabvány jellegű dokumentumok mintegy 20 %-át a Bizottság

¹ Az Európai Parlament és a Tanács 2012. október 25-i 1025/2012/EU rendelete az európai szabványosításról, a 89/686/EGK és a 93/15/EGK tanácsi irányelv, a 94/9/EK, a 94/25/EK, a 95/16/EK, a 97/23/EK, a 98/34/EK, a 2004/22/EK, a 2007/23/EK, a 2009/23/EK és a 2009/105/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 87/95/EGK tanácsi határozat és az 1673/2006/EK európai parlamenti és tanácsi határozat hatályon kívül helyezéséről (HL L 316., 2012.11.14., 12–33. o.).

² A Tanács 1983. március 28-i 83/189/EGK irányelve a műszaki szabványok és szabályok terén történő információszolgáltatási eljárás megállapításáról – a 98/34/EK irányelv kodifikálta a 83/189/EGK irányelvet és módosításait, HL L 204., 1998.7.21.

³ HL C 91., 2003.4.16.

felkérésére, míg a fennmaradó 80 %-ot közvetlenül az ágazat vagy a szabványosításban érdekelt további felek javaslatára dolgozzák ki.

2.2. Szabványosítási kérelmek a szabványosítási rendelet hatálybalépése előtt

A 83/189/EGK irányelv 6. cikke (mely jogszabályt később a 98/34/EK irányelv⁴ váltott fel) lehetővé tette a Bizottság számára, hogy „*javaslatokat tegyen a létező vagy előrelátható kereskedelmi akadályok elhárítására*”, és ebben az összefüggésben arra „*kérje az európai szabványügyi szerveket, hogy adott határidőn belül dolgozzanak ki európai szabványt*”. A szabványosítási kérelmek kiadását megelőzően a Bizottságnak egyeztetnie kellett a tagállamok által kijelölt képviselőkből álló 5. cikk szerinti állandó bizottsággal („98/34-es bizottság”). Ez volt az egyetlen jogszabályi követelmény.

A szabványosítási kérelmeknek a 83/189/EGK irányelv, majd később a 98/34 irányelv által meghatározott rendszere a termékszabványosításra korlátozódott. Nem írta elő sem a kérelmek tartalmát, sem jogi formáját, mint ahogyan azt sem, hogy milyen módon kell a szabvány kidolgozása során konzultálni az európai szabványügyi szervezetekkel, illetve az egyéb érdekelttel.

Miután a megfelelő ágazati bizottságban vagy az idevágó ágazati jogszabályok alapján létrehozott munkacsoportban megvitatták a szabványosítási kérelem tervezetét, és egyeztettek az európai szabványügyi szervezetekkel, illetve az egyéb fő érdekelttel, a dokumentumot három nyelven (DE/EN/FR) be kellett nyújtani az állandó bizottsághoz véleményeztetésre.

Az állandó bizottság pusztán tanácsadói jogkörrel rendelkezett, véleménye nem kötötte a Bizottságot. A konzultációra vagy értekezleten, vagy írásbeli eljárással került sor, amelynek során a bizottsági tagoknak 4–6 hetük volt észrevételeik megtételére. Ezt követően a Bizottság a kapott észrevételeket figyelembe véve, de függetlenül véglegesítette a kérelmet, majd a konzultációt követő 2–5 hónapon belül eljuttatta a végleges kérelem szövegét az európai szabványügyi szervezetekhez. Ez utóbbiaknak általában nem szabtak határidőt arra, hogy meddig kell válaszolniuk egy-egy szabványosítási kérelemre.

A szabványosítási kérelmeket nemcsak azzal a céllal nyújtották be, hogy szabványok kidolgozását kérjék, hanem azért is, hogy megvalósíthatósági tanulmányokat és nem közvetlenül európai szabványok elfogadását eredményező prenormatív munkát kezdeményezzenek.

2.3. Végrehajtási aktusként elfogadott szabványosítási kérelmek

A szabványosítási rendelet felülvizsgált szabályokat állapít meg az uniós jogszabályokat és politikákat támogató termékekre vagy szolgáltatásokra vonatkozó európai szabványok és szabvány jellegű dokumentumok kidolgozására irányuló felkérésekre. A legfőbb változás abban áll, hogy a rendelet 10. cikke (2) bekezdésének megfelelően a 22. cikk szerinti bizottsággal (szabványokkal foglalkozó bizottság) való konzultációt a 182/2011/EU rendelet⁵ 5. cikkében leírt vizsgálóbizottsági eljárás szerint kell konzultációt végezni. A szabványokkal foglalkozó bizottság véleménye tehát kötelező erejű, a szabványosítási kérelmet pedig a Bizottság végrehajtási aktus formájában (bizottsági végrehajtási határozatként) fogadja el.

⁴ HL L 204., 1998.7.21., 37. o.

⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 2011. február 16-i 182/2011/EU rendelete a Bizottság végrehajtási hatásköreinek gyakorlására vonatkozó tagállami ellenőrzési mechanizmusok szabályainak és általános elveinek megállapításáról (HL L 55., 2011.2.28., 13. o.).

A Bizottság az európai szabványosítási rendeletre irányuló, COM(2011) 315 jelzetű javaslatában⁶ azt indítványozta, hogy maradjon meg a szabványosítási kérelmek informális jellege, és a konzultációkat továbbra is a 98/34/EK irányelvben leírt módon folytassák. A társjogalkotó azonban máshogyan döntött: a 182/2011/EU rendelet szerinti vizsgálóbizottsági eljárás révén a tagállamok ellenőrzést gyakorolnak a Bizottságnak a szabványosítási kérelmek kiadásával kapcsolatos végrehajtási hatáskörei felett.

Ami pedig azon aggodalmat érinti, hogy az új vizsgálóbizottsági eljárás milyen hatással lesz a szabványosítási kérelmek kiadására vonatkozó időkeretre, a rendelet 25. cikke előírja a Bizottság számára, hogy 2015. január 2-ig értékelje e hatásokat.

3. ELEMZÉS

3.1. A szabványosítási rendelet hatása

Noha a 8. cikkben, a 10. cikk (1) és (2) bekezdésében és a 12. cikkben előírt, az átfogó tervezéssel, a kidolgozással, a konzultációval és az elfogadással kapcsolatos folyamatok meglehetősen eltérnek a 98/34/EK irányelvben leírt folyamattól, a változások mind ez ideig kezelhető mértékűnek bizonyultak.

A Bizottság valójában már a szabványosítási rendelet alkalmazása előtt elhatározta, hogy a jövőben a kérelmeket (cselekvési tervek vagy ún. „gördülő tervek” révén) ütemezni fogja, és közzéteszi az ezzel kapcsolatos információkat, valamint arra vonatkozóan is elveket határozott meg, hogy a 98/34-es bizottság keretében a tagállamokkal folytatott konzultációt megelőzően az európai szabványügyi szervezetekkel, a tagállamok ágazati szakértőivel és minden fő érdekelttel egyeztetni kell.

A szabványosítási rendelet lényegében a korábban nem szabályozott gyakorlatot rögzítette. Az egyetlen nővum az összes kérelemtervezethez nyilvános hozzáférést biztosító bejelentési rendszer, amelyet a 12. cikk vezetett be. A Bizottsággal szemben mindazonáltal szigorúbb előírásokat támaszt az európai szabványosításnak az uniós politikák támogatásának céljára történő alkalmazása tekintetében.

A szabványosítási rendelet röviden az alábbi közvetlen és közvetett következményekkel jár:

- A 8. cikk szerint a Bizottságnak az új szabványosítási kérelmekre vonatkozó terveit az Unió éves, európai szabványosításra vonatkozó munkaprogramján belül kell meghatározni. Ez annyit tesz, hogy a kérelmek kidolgozására általában több mint 12 hónap áll rendelkezésre, függetlenül attól, hogy a folyamat végén milyen módon konzultálnak a szabványokkal foglalkozó bizottsággal.
- A 10. cikk (2) bekezdése szerint a szabványosítási kérelmek kidolgozása során konzultálni kell a tagállamok ágazati szakértőivel, az európai szabványügyi szervezetekkel, valamint az érdekcsoportok azon európai szervezeteivel, amelyek a szabványosítási rendelettel összhangban uniós finanszírozásban részesülnek. Erre általában régebben is sor került, de rendszertelenül és jogi kötelezettségek nélkül.
- A 12. cikk arra kötelezi az Európai Bizottságot, hogy a kidolgozási szakaszban az online bejelentési rendszeren keresztül minden érdekelt számára tegye elérhetővé a kérelemtervezeteket, még azok számára is, akiket a 10. cikk (2) bekezdése nem említ.

⁶ COM(2011) 315 végleges, 2011.6.1.

- A szabványokkal foglalkozó bizottság eljárási szabályzata szerint az elnök még a vélemény kiadását megelőzően köteles tájékoztatni a bizottságot a kidolgozási szakaszban begyűjtött ágazati szakértői véleményekről.
- A 10. cikk (3) bekezdése előírja, hogy az európai szabványügyi szervezeteknek a felkérés kézhezvételétől számított egy hónapon belül jelezniük kell, hogy elfogadják-e azt. E követelményt csak úgy lehet teljesíteni, ha a Bizottság és az európai szabványügyi szervezetek között a kérelem kidolgozási fázisában hatékony és folyamatos kommunikáció zajlik.
- Végezetül, mivel a szabványosítási kérelmet intenzív konzultációk, tervezés és megbeszélések eredményeképpen végrehajtási aktus formájában adják ki, azt az európai szabványügyi szervezeteknek feltétel nélkül el kell fogadniuk (vagy el kell utasítaniuk), tehát a kérelem csupán bizonyos részeinek kiválasztása és elfogadása többé nem lehetséges. A múltban bevett gyakorlat volt, hogy az európai szabványügyi szervezetek a rendelkezésre álló pénzügyi forrásokra vagy egyéb érdekekre hivatkozva az Európai Bizottság felkéréseit csak feltételesen vagy részben fogadták el, annál is inkább, hogy e szervezetek tagjaival gyakran csak a végleges felkérés kézhezvételét követően konzultáltak.

Az Európai Bizottság által az európai szabványosítási rendeletre irányuló javaslattal egyidejűleg elfogadott, „Az európai szabványok stratégiai jövőképe: az európai gazdaság fenntartható növekedésének elősegítése és gyorsítása 2020-ig” című közleményben⁷ megfogalmazott egyik stratégiai célkitűzés az európai szabványosítási folyamat felgyorsítása volt. A Bizottság által kért szabványosítás esetében a folyamat sebességének kiszámításakor azt az időt is figyelembe kell venni, amelyre a Bizottságnak a kérelem kidolgozásához szüksége van. Az új szabályok értelmében fokozott és hatékony együttműködésre van tehát szükség az európai szabványügyi szervezetek, a Bizottság, a tagállami szakértők és az érdekelt felek között annak érdekében, hogy a munkafolyamat előírt lépéseinek teljes sorozatát időben el lehessen végezni.

Ha a szabványosítási kérelem kidolgozásának teljes folyamatához szükséges időt vesszük figyelembe, az eddigi tapasztalatok alapján elmondható, hogy a szabványokkal foglalkozó bizottságon belül a tagállamokkal folytatott egyeztetés az eddigi gyakorlathoz⁸ viszonyítva se nem akadályozza, se nem késlelteti a folyamatot.

Ez azonban csak akkor érvényes, ha a tervezési szakaszt és az európai szabványügyi szervezetekkel, a tagállamok ágazati szakértőivel és a releváns érdekelttel folytatott konzultációt megfelelően végzik, és ezáltal a szabványokkal foglalkozó bizottság kedvező véleménye is biztosított. A kedvező vélemény azt is magában foglalja, hogy a Bizottság általi felkérés vizsgálóbizottsági eljárásra benyújtott tervezetét módosítások nélkül, illetve pusztán az európai szabványügyi szervezeteknek történő minél hamarabbi bejelentés érdekében tett kisebb kiigazításokkal fogadják el.

A régebbi gyakorlathoz képest egyedül a szabványokkal foglalkozó bizottság kedvezőtlen véleménye okozna több hónapos, soron kívüli késedelmet.

⁷ COM(2011) 311 végleges, 2011.6.1.

⁸ A bizottsággal folytatott konzultáció ideje legalább két hét. A gyakorlatban azonban 4–6 hetet is rászánnak erre.

Az általános termékbiztonságról szóló 2001/95/EK irányelv⁹ szerinti szabványosítási kezdeményezéseket illetően (amelyek ellenőrzéssel történő szabályozási bizottsági eljárás tárgyát képezik) az 1052/2012/EU rendelet azonban a bizottsági eljárásrendből fakadóan valóban bevezetett egy új formális lépést: ha a 2001/95/EK irányelv szerint az európai szabványok által teljesítendő biztonsági követelmények bizottsági határozat formájában kerültek elfogadásra, a megfelelő szabványosítási kérelmet a szabványosítási rendelet szerint egy újabb bizottsági határozattal megint el kell fogadni (vizsgálóbizottsági eljárással). A Bizottság már tud a problémáról, és a fogyasztási cikkek biztonságosságáról szóló rendeletre irányuló, folyamatban lévő javaslatában¹⁰ az eljárás egyszerűsítésére és az 1025/2012/EU rendelettel való összehangolására törekszik.

A szabványosítási rendelet 10. cikke emellett egyértelműen kizárja a hatálya alól az európai szabványosítással kapcsolatos előkészítő vagy kiegészítő munkát, így pl. a megvalósíthatósági tanulmányokat, mivel ezek a tevékenységek sohasem vezetnek közvetlenül a 10. cikk (1) bekezdése értelmében vett európai szabványok vagy és szabvány jellegű dokumentumok elfogadásához. A régi rendszerben a Bizottság ezeket a munkákat is szabványosítási kérelmekkel kezdeményezte, a szabványosítási rendelet értelmében azonban ez már nem lehetséges; az új gyakorlat szerint az ilyen tevékenységek elkezdése, illetve kidolgozása hamarabb is lehetséges.

3.2. Statisztikai elemzés

Az Európai Bizottság 2006–2014-es időszakra vonatkozó belső statisztikái szerint 2006 és 2013 között (a régi rendszer szerint kiadott) szabványosítási kérelmek száma átlagosan **évente 20** volt. 2014-ben – az új rendszer szerinti első kérelmek benyújtásának évében – a kérelmek száma a becslések szerint **kilenc** lesz (lásd az 1. táblázatot).

A szabványosítási kérelmek tárgyköre kiszélesedett: a termékszabványosítások mellett egyre több a szolgáltatásszabványosítás is, és most már az Unió általános szakpolitikáit támogató felkérések benyújtása is lehetséges. A szabványosítási kérelmek száma azonban a régi rendszer alkalmazásának utolsó éveiben tapasztalható átlagos értékekhez viszonyítva 2014-ben várhatóan a felére vissza fog esni. A kérelmek számának 2012 óta megfigyelhető csökkenő tendenciája mellett (ami az „új megközelítés” elvét érvényesítő ágazatok érettségének tulajdonítható) a következő két tényező jöhet szóba még a visszaesés okaként:

- i. a folyamatra vonatkozó formális követelmények szigorítása, a kötelező éves tervezéssel és a szabványosítási kérelem tartalmára vonatkozó részletesebb követelményekkel együttvéve, valamint
- ii. az, hogy a szabványosítási kérelmeket már nem használják a szabványosítással kapcsolatos tanulmányok, illetve egyéb előkészítő vagy kiegészítő munka kezdeményezéséhez, tehát olyan tevékenységekhez, amelyek nem vezetnek közvetlenül európai szabványok vagy szabvány jellegű dokumentumok elfogadásához.

1. táblázat – A szabványosítási kérelmek száma a 2006–2014-es időszakban, a módosításokkal együtt

Konzultációs folyamat	Év	A kiadott
-----------------------	----	-----------

⁹ HL L 11., 2002.1.15., 4. o.

¹⁰ COM(2013) 78 final.

		kérelmek száma
98/34/EK irányelv (6. cikk, (4) bekezdés, e) pont)	2006	24
	2007	20
	2008	18
	2009	21
	2010	20
	2011	19
	2012	23
	2013	16 ^{*)}
1025/2012/EU rendelet, 10. cikk (2) bekezdés	2014	9 ^{**)}
<p>^{*)} E 2013-ban kiadott kérelmek közül mindegyikkel kapcsolatban már 2012-ben egyeztetést folytattak a 98/34-es bizottságon belül.</p> <p>^{**)} Becslés a 2014 októberében rendelkezésre álló információk alapján: a minta egy elfogadott kérelemből és nyolc, a szabványokkal foglalkozó bizottság általi véleményeztetésre már benyújtott vagy a benyújthatósághoz közel álló kérelemből áll.</p>		

Meg kell jegyezni, hogy a Bizottság a kidolgozási folyamat „kezdő időpontját” csak 2009-ben kezdte el rendszerezettebb módon feljegyezni. A kezdő időpont alatt a kérelmet kidolgozó főigazgatóság és a bizottság (a 98/34-es bizottság, illetve később a szabványokkal foglalkozó bizottság) elnöke közötti első kapcsolatfelvétel értendő, amelyre azzal egyidejűleg, illetve rövidebbel az után kerül sor, hogy a kérelem tényleges kidolgozásába kezdtek. Az említett bizonytalanságra való tekintettel ezt az időpontot becsült adatnak kell tekinteni.

Az Európai Bizottság 2009–2013-as időszakra vonatkozó statisztikái szerint a kidolgozás a régi rendszer szerint kiadott kérelmek esetében átlagban **363 naptári napot** (azaz mintegy 12 hónapot) vett igénybe (a minta nagysága 40, mivel a kezdő időpontot a 2009–2013-as időszak kérelmeinek csupán 40 %-ánál jegyezték fel). A 2014. évre vonatkozó becslések szerint az átlagos kidolgozási idő **420 naptári nap** (kb. 13,5 hónap) volt azon kérelmek esetében, amelyek a becslések szerint már az új rendszer szerint kerülnek kiadásra (a minta mérete kilenc, lásd a 2. táblázatot).

Az adatok korlátozott mennyisége és minősége miatt azonban nem vonhatunk le határozott következtetéseket. Amennyiben megerősítést nyer, hogy a kidolgozás valóban több időt igényel, az a szabványosítási kérelmekre vonatkozó, formálisabb, az érintett szereplőktől rendkívül hatékony együttműködést kívánó adminisztratív keretrendszer eredménye.

2. táblázat – A kérelmek átlagos kidolgozási ideje a régi, illetve az új rendszerben

Konzultációs folyamat	Kiadás éve	A figyelembe vett kérelmek száma	A kidolgozás kezdete és az európai szabványügyi szervezeteknek történő bejelentés között eltelt idő átlagban
98/34/EK irányelv (6. cikk, (4) bekezdés, e) pont)	2009 ... 2013	40	363 naptári nap (12 hónap) ^{*)} (szórás: 179 naptári nap)
1025/2012/EU rendelet (10. cikk (2) bekezdés)	2014	9 ^{**)}	420 naptári nap (13,5 hónap) (szórás: 170 naptári nap)
<p>^{*)} Az Európai Bizottság a COM(1998) 291 final jelzetű jelentésében¹¹ az adott időszak vonatkozásában az átlagos kidolgozási időt 8–14 hónapra tette.</p> <p>^{**)} A 2014 végéig kiadandó kérelmek száma becslült adat. E becslés során abból indultunk ki, hogy az európai szabványügyi szervezeteknek történő bejelentésre a szabványokkal foglalkozó bizottságban végzett vizsgálóbizottsági eljárást követően három héttel kerül sor.</p>			

4. KÖVETKEZTETÉSEK

Az alábbiakra tekintettel:

- a szabványosítási rendelet 10. cikke alapján kiadott szabványosítási kérelmekkel kapcsolatban eddig csak viszonylag kevés idő volt a tapasztalatgyűjtésre,
- a szabványosítási kérelmek átlátható és megfelelő tervezése, csakúgy mint az európai szabványügyi szervezetekkel, a tagállamokkal és minden számottevő érdekelttel még a kérelmek kiadása előtt folytatott informális egyeztetés döntő fontosságú,
- a Bizottság jelenleg aktualizálja a szabványosítási kérelmek tervezésére, megszövegezésére és a kapcsolódó konzultációra vonatkozó belső útmutatóját,
- az európai szabványosítással kapcsolatos előkészítő vagy kiegészítő munkát, így pl. a megvalósíthatósági tanulmányokat, amikor a Bizottság nem európai szabványokat vagy szabvány jellegű dokumentumokat kér, szabványosítási kérelem nélkül is kezdeményezni lehet az európai szabványügyi szervezetekkel együtt,

¹¹ COM(1998)291 final, 1998.5.13., Report from the Commission to the Council and the European Parliament – Efficiency and accountability in European standardisation under the new approach (A Bizottság jelentése a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek – Az új megközelítés szerinti európai szabványosítás hatékonysága és elszámoltathatósága).

a Bizottság megállapítja, hogy noha a szabványosítási rendelet 10. cikke szerinti új szabályok az érintett szereplők hatékony együttműködését még inkább szükségessé teszik, az új folyamatokkal kapcsolatban eddig csak kevés idő volt tapasztalatokat szerezni, és ezért nem lehet határozottan kijelenteni, hogy az új szabályok hosszú távon és elfogadhatatlan módon meghosszabbítanák a szabványosítási kérelmekkel kapcsolatos eljárások hosszát. Jelen pillanatban tehát nem áll rendelkezésre elég adat ahhoz, hogy a szabványosítási rendelet 10. cikkének jogalkotási javaslattal történő módosítását indokoltnak lehetne tekinteni. A Bizottság 2015 végéig újra megvizsgálja a helyzetet azon jelentéssel összefüggésben, amelyet a szabványosítási rendelet 24. cikkének (3) bekezdése értelmében elő kell terjesztenie a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek.